

NIMIC NOU PE FRONTUL DE VEST. DESPRE UITARE

Autor: Elena-Cristina Enoiu | 1 aprilie 2023

Dintre toate mecanismele de apărare ale omului, probabil cel mai spectaculos este cel al uitării, pentru că reușește să dilueze proporțiile evenimentelor și să le reducă ecourile, până în pragul tăcerii, în speranța că viitorul va fi croit pe un calapod mai bun sau mai frumos. Uitarea e o armă împotriva durerii și a disperării, și poate o componentă necesară (și ulterioară) a iertării, însă efectul ei paliativ poate deveni distructiv, în măsura în care ne permite să repetăm fără ezitare greșelile trecutului, să nu analizăm, cu luciditate, cauzele și consecințele lor, în încercarea omenească de a ne izola de suferință.

Nimic nou pe frontul de Vest reprezintă, din această perspectivă, o încercare de a combate efectul distructiv al uitării și de a prezenta cotidianul războiului fără menajamente. De altfel, firul narativ e prezentat prin ochii unor adolescenți de 17-18 ani, iar entuziasmul lor visceral din primele secvențe este îngenunchiat cu o forță amețitoare, încă din primele minute petrecute pe front. Cruzimile războiului în mijlocul căruia ajung și ei să trăiască depășesc limitele imaginației lor. A trăi în permanenta vecinătate a morții, timp de zile, săptămâni, luni sau poate chiar ani, adeseori fără mâncare sau somn, într-o alertă continuă, reprezintă, pentru ei, un tablou greu de închipuit.

În paralel, filmul înfățișează modul în care se desfășoară negocierile la nivel politic, în încercarea de a obține un armistițiu. Această alternanță de planuri amplifică tensiunea filmului și ilustrează, totodată, relațiile de putere, concesiile momentane care adesea sunt purtătoare de răzbunare, dar și aparenta izolare dintre cele două lumi (cea a războiului și cea a negocierilor politice). Dincolo de linia frontului, lumea pare să își vadă de cursul ei în mod firesc, iar ecourile atrocităților par suspendate și ele în perimetrul războiului. Deși pierderile sunt imense de ambele părți, negocierile se poartă cu greutate și sunt încărcate mai curând de resentimente sau chiar de o dorință ascunsă de răzbunare.

Personajul principal, Paul Bäumer, își construiește treptat imaginea unui supraviețuitor, însă nu poate trăi cu adevărat victoria de a fi în viață în lipsa prietenilor săi, trăind în mijlocul ororilor. Experiența războiului îl acaparează: deși e tânăr, e incapabil să vadă viața așa cum e ea dincolo de linia frontului, odată ce e anunțat că războiul se va sfârși.

Vechile lui năzuințe au pierit și ele, odată cu inocența lui. Se gândește, în ultima noapte de război, la camarazii săi, la toți cei neștiuți de nimeni care au murit chiar lângă el, la modul în care războiul transformă oamenii în numere și suferința în statistici. Deși nu își dorește să se mai întoarcă vreodată pe front după ce toți soldații fuseseră anunțați că războiul se va sfârși a doua zi, este nevoit să se întoarcă, pentru un ultim atac, în tranșee. Experiența morții, trăită pe front, la o vârstă a curajului și a exuberanței, îi distorsionează viziunea asupra lumii și îl face să nu întrezărească vreo formă de salvare. De altfel, întreg filmul este o explozie de trăiri neșlefuite, de la înflăcărarea unor tineri doritori de glorie, până la sentimentul neputinței și al vinovăției, dar și al înstrăinării față de lume sau față de propria persoană. Personajul principal trăiește un astfel de conflict interior atunci când, cuprins de remușcări, se gândește că a devenit un ucigaș, deși niciodată până atunci nu ar fi crezut că va fi în stare săucidă.

Totuși, mai mult decât o ilustrare lucidă a morții, filmul e o formă de recunoștință față de cei dispăruți în război sau căzuți pe front și neștiuți de nimeni, o încercare de recuperare a memoriei lor în fața uitării. Totodată, filmul arată modul în care războiul mutilează sufletul uman, dar și forța lui distrugătoare, care capătă adesea proporții greu de controlat sau de măsurat. Uitarea apare în dubla sa ipostază aici: pe de o parte, ea are puterea de a reaseza soldații în lumea de dincolo de front, ea poate să le atenueze suferințele și îi poate întoarce la viață, așa cum o știau înainte de război. Uitarea acționează ca o forță care paralizează zbuciumul sufletesc și permite vieții să se desfășoare mai departe, izolând suferința undeva departe de realitate. De cealaltă parte, însă, la nivel colectiv, uitarea poate naște suferințe noi în măsura în care nu are, la baza ei, o minimă înțelegere a trecutului și, mai ales, o acțiune de îndreptare. Uitarea lipsită de asumare și de conștientizare poate deveni, uneori, mai periculoasă decât suferința însăși. De aceea, *Nimic nou pe frontul de Vest* reprezintă mai mult decât un film de război care surprinde realități atroce: el ar putea fi o formă de vindecare împotriva acelei uitări care distruge.

Imagine: YouTube